

mateix, a Penàguila, signant-me un barranc, digueren «és un lloc on *çõra l'áigua*» (IGC 20' × 40').

M'intriga la vella cançó popular de Caterina del Pont d'Alió, per l'ús que fa d'aquest verb, on sembla tractar-se d'un marit violent que, pegant a la dona, li causa un part prematur: «Bé passa de revés - revés y bastonada: / aixequin al llansol - més prop de la flasada—. / Ya 'n veu al costat dret - l'infant que bellugava, / an el costat esquerra - li'n *xorra* sang y aygua» (Romillo, MilàF, 307.34; cf. Pujol-Puntí, 26, 40, on només consta que una de les 7 versions fou recu. pel collector Buxó, barceloní): és cat. or. i amb trets del NE.: *d'abont venes, sabes, vòs, vuy, rentà, venta bofetada*, però potser hi hagué barreja dialectal (*ya* i *no ja*).

A diferència de *xorrar* el substantiu *xorro* em sembla mer castellanisme, i ben grosser, amb el sentit de 'raig de líquid' en general (hi ha persones que ho diuen en el Princ., amb escàndol de tothom). Tanmateix sembla tenir arrelament en el P. Val. quan designa una caiguda d'aigua forta, en devessall, o en doll que salta, en els camps i sobretot a muntanya. Per això hi ha bastants indrets anomenats *El Xorro*, *Els Xorrets* etc. Justament és en aquest cas en què tinc nota del testimoni més antic del present grup lexical: «—Los sinch bancalets del *chorro*» vaig llegir a Guadalest en un doc. ms. de 1589, de l'arxiu del Castell (1963): vall, per cert, rica en aigües per tots costats.

D'aquí ve que a Torrent l'usin secundàriament com a nom d'un hostalet de fer berenades: n'hi anoto uns quants amb aquest genèric: *El Çõro de Ferro*, el Ç. de Pasque; i altre indret del terme me l'anomenaren *Çõro de Carmelo*, i avui són conreus però m'expliquen «havia estat merendero perquè llavontes hi *çõraba* l'aygua» (1962). Altrement són petits salts d'aigua: «a la partida de Boires, hi ha una presa, al *çõro* del Salt, per regar-la» Benilloba; «La Casa 'l *çõro* —? —hi ha un naixement d'aigua» Biar. Més d'un cop el nom propi és un arabisme conegut: «Els *çõrets* de la Favara, font dins el Barranc de la Favara» (àr. *faḡḡara* 'deu'), Benifato; a Novelda les aigües de Montfort les prenen en el *çõro* de l'Assut, prop de l'Assut de la Dèula (àr. *dāḡla* 'cercle').

Tanmateix jo gosaria proposar als valencians amants de les bones i belles paraules pures de l'idioma, la que vaig sentir bastant per les comarques del Nord valencià: «ja vorà, ja, allí ix un *gàrgol* d'aigua com el braç!» Les Useres, «mos ficarem a la mina, fins a vóre 'ls *gàrgols* de la font» Vilafamés (1961).

Encara que en el Princ. aquell mot resta estranger a la toponímia i a la llengua viva, quasi pertot, cal fer l'excepció de Ribag., començant ja per la zona entre Fiamicell i Ribagoçana: *Lo Tossal del çõro* és un dels gegantins puigs penyalosos damunt Serradell (O. del Tossal de les Coques), del qual es vessa una deu de cova. A l'extrem Nord, amb la típica metafonia de l'alt-aragonès, que en NLL i algun cas més, sobreix un tros endins del domini català, arran de la carena pirinenca: a Perafita de Fades (entre les Paüls i Benasc), arribant-hi jo assedegat, ordenaren a un minyó: «iràs

a aplenà d'aigua la *hàra* al *çõro*, per al sinyó ---» (1957).

DERIV.: *Xorrada* val. 'rajada, raig de líquid': «Bledes salticaes: Tens --- un manoll de bledes, una paella ---: avies es bledes --- espolsàn-les en --- la trescolaora ---, es aboques en la paella, en un carabassí de aigua y una *chorraeta* de oli ---, més o menos com la pixà de un manyaco», *Canyissaes*; 'clatellot' pall. *Xorrador* 'saltant d'aigua': *lo çõradó*, indret que també en diuen *Los Fontanals*, Herbés, 1961; *El çõraçor* del Salt, en el Barranc del Salt que baixa d'Aitana: Alcoleja, 1963; locució «tirà-se per el *chorraçó* 'echar el resto'», *Canyissaes*, 126; *xorradura*. *Xorrejar* no s'ha usat mai en cat. central, no sols fóra un castellanisme intolerable i inútil, sinó que dubto que s'usí enlloc (fins Escrig, que era de Líria, quasi xurro, es guarda d'apadrinar-lo, remetent a *xorrar*). *Xorrera*, maestr. *Xorret* val. («*jorret* de canterella», Escrig). *Xorrit* maestr., *xorritada* (Dag.), maestr.; *xorritó*.

Xorroll valencià «*jorroll*»: «chorro: golpe de agua u otro líquido, que sale impetuosamente por alguna parte estrecha, como impelido» (1764, C. Ros, *Dicc.*; Sanelo, I; Dag.); «chorrera: el paraje por donde cae una porción corta de agua o cosa líquida, y por la señal que deja; el *jorroll* de cosa grassosa y bruta: churre» (Ros); «ix per allà un *çõrçó* ---» 'un doll, raig gros' Sollana (1962). Més que un verdader derivat, crec que és resultat d'un encreuament de *xorrada* (o *xorro*) amb el nostre mot genuí *DOLL*; car també *doll* és familiar als escr. valencians: «may com avuy qu'el dubte glassa los cors y brollen / pertot fonts d'impuresa hont beu lo poble a *doll*, / may com avuy --- dobla el cap y el genoll / ---», Vt. V. Querol (*J. Flo.* 1878, 15b); **xorrollós* «churriento», Escrig.

Ha de ser casual la semblança amb el bearn. *sourroulbe*, de significat enterament diferent: 'runa', 'reble' (derivat de *JORRA*); en canvi sí que hi ha en bearnès *chourre* f. «source jaillissante, fontaine bruissante; jet d'eau, cascade» (Palay); i gc. girondí *çõr* «chute de liquide» (Moureau, *Patois de La Teste*), precisament conforme amb el matis del mot de València; d'altra banda, cf. *sarrabalha* PVAranc. on s'aclareixen més els mots gascons.

Formació onomatopèica paral·lela: *xirrill* 'rajolí', Confient, *AlcM*; anàlogament bc. (guip.) *txirri* «chorro, jet d'eau».

Amb *xorrar* 'rajar' ha vingut a coincidir casualment el terme mariner i nàutic *xorrar* 'arrossegar, portar a ròssec', d'etimologia i d'àrea geogràfica diferents. Es tracta del mateix mot que el port. *jorrar* id., port. i cast. ant. *llevar* o *navegar* a *JORRO*, port. de *jorro* 'a remolc': tots ells manlevats de l'àr. *ğarr* 'arrossegar, dur a ròssec': «*jorrar* tr. recoger las redes de pesca para sacar los peces» [1891, p. 1944, *Dicc.* MGadea].

«De la barca vieja que formaba pareja con *Flor de Mayo*, preguntaban si era llegado el momento de *chorrar*; el Retor sonrió con amargura; bueno, que *chorrasen* --- La tripulación de la *Flor de Mayo* agarró el cabo de la red que arrastraba la pareja, y comenzó a tirar con gran esfuerzo ---», Blasco Ibáñez (*Flor de*